

DELAVEC

GLASILO DELOVNEGA LJUDSTVA

»Bratje, podajmo si roke!«

— Izhaja 25. v mesecu. —

Uredništvo in uprava: Ljubljana,
poštni predal 290. — Čekovni račun št. 13.562. — Telefon interurban št. 3478.

— Rokopisi se ne vračajo.

Leto XXVIII

Ljubljana, dne 25. marca 1941

Štev. 3

Draginja raste dalje...

Draginja stalno narašča od avgusta 1939. Da bodo imeli naši čitatelji pregled o gibanju cen življenjskih stroškov in naraščanju draginje bomo citirali nekatere važnejše indekse.

Indeks Narodne banke

Če vzamemo cene avgusta 1939 za 100, dobimo naslednjo sliko indeksa cen na debelo:

	avgust 1939	februar 1941	porast v %
rastlinski proizvodi	100.0	282.3	182.3
živina in proizvodi	100.0	195.7	95.7
mineralni proizvodi	100.0	153.4	53.4
industrijski proizvodi	100.0	180.8	80.8
skupni indeks	100.0	202.1	102.1
izvozni proizvodi	100.0	214.7	114.7
uvozni proizvodi	100.0	183.5	83.5

Skupni indeks izkazuje torej porast za 102 odst. Največji — za 182.3 odst. — je porast rastlinskih proizvodov.

Pri cenah na malo v Ljubljani, izkazuje indeks Narodne banke sledečo sliko:

mesec	let	Indeks N. B. točk	podražitev v odst. napram sept. 1939
IV.	1940	87.9	
V.	1940	112.7	za 28.2
VI.	1940	116.2	za 32.2
VII.	1940	115.6	za 31.5
VIII.	1940	121.8	za 38.6
IX.	1940	124.7	za 41.8
X.	1940	128.5	za 46.2
XI.	1940	133.9	za 52.3
XII.	1940	136.0	za 54.7
I.	1941	144.3	za 62.2
II.	1941	145.6	za 65.6

Napram septembru 1939 se je dvignil gornji indeks za 57.7 točk ali za 65.5 odst.

Indeks življenjskih stroškov Artur Benko Grado v Zagrebu

kaže, da je porasla draginja od avgusta 1939 do februarja 1941 pri hrani za 65.21 odst., obleki in obutvi za 86.42 odst., kurjavi in razsvetljavi 32.89 odst.

Eksistenčni minimum je znašal mesečno v dinarjih (po Arturju Benku):

	za delavca samca	za del. družino 4 članov
VIII.	1939 694.76	1.775.31
XII.	1939 782.17	2.020.80
I.	1940 799.87	2.072.76

III.	1940	863.70	2.243.90
VI.	1940	906.80	2.363.92
IX.	1940	963.81	2.524.47
XII.	1940	1.015.95	2.661.01
II.	1941	1.053.56	2.765.69

Indeks in eksistenčni minimum, ki ga vodi Delavska zbornica v Zagrebu

Mesečno v dinarjih:

	samski delavec	mož in žena	in vsak otrok	4 članska družina
avg. 1939	747.43	1.344.19	213.48	1.771.15
jan. 1941	1.283.67	2.273.42	439.01	3.151.40
razlika v din	536.24	929.23	225.53	1.380.29
razlika v odst.				
ali porast draginje	71.74	69.13	105.00	77.93

Iz tega je razvidno, da bi moral napram avgustu 1939 zaslužiti samski delavec mesečno več din 536.24, mož in žena din 929.23 več, štiričlanska družina din 1.380 več in za vsakega nadaljnega nepreskrbljenega otroka mesečno še din 225 več.

*

Iz vseh gornjih podatkov si naši čitatelji lahko ustvarijo točno sliko o porastu draginje, če so bile njih meze — v odstotkih — dovoljno zvišane in če njih mesečni prejemki dosegajo zgoraj navedeni eksistenčni minimum. —in.

70 let Pariške komune

Svet se v naših časih suče tako, da je moral svetovni proletarijat molče mimo sedemdesete obletnice pariške komune.

V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je stopila Nemčija pod vodstvom liberalnega Bismarcka na imperialistično pot. Pričela je utrjevati svoje pozicije po evropskih dvorih, z namenom, da čim uspešneje izvede svoj prosluli »Drang nach Osten«, kjer pa so bile in so še dandanes osnovne interesne sfere dveh evropskih imperialnih držav: Velike Britanije in Francije. Tudi je Nemčija hlepela po nekaterih belgijskih in francoskih premogovnikih. Francozi, ki jim je cesarjeval nadi in nezmožni Napoleon III., nečak cesarja Bonaparta, so se dobro zavedali, da bodo baš oni prvi, po katerih bo udarila imperialistična Nemčija (lorensko-alzaški premogovniki). Zato je hotel Napoleon III. vojno čim preje izzvati, računajoč, da Nemci ne bodo imeli časa, da se vojaško dovolj pripravijo. Ugoden trenutek za vojno napoved je napačil, ko se je med Francijo in Prusijo vnel spor zaradi španskega prestola, na katerega je Bismarck forsiral nemškega princa Leopolda Hohenzollern-Sigmaringen. Nemški politiki so namreč računali, da bo Leopold kot španski kralj podpiral nemško

politiko. Na drugi strani pa so se v Parizu krepko zavedali, da bi se v slučaju, če sede Leopold na madridski prestol, znašla Francija v zelo neprijetnem precepu, česar posledica bi kaj lahko bilo uničenje francoskega političnega in gospodarskega prestiža.

Zaradi teh dejstev je Francija 19. julija 1870 Nemčiji napovedala vojno. Vrhovno poveljstvo je prevzel Napoleon III. sam in razdelil armado v dva dela, ki sta jima poveljevala maršal Bazaine in general Mac Mahon. Nemško vojsko je vodil znameniti vojskovodja Moltke in Francoze blizu belgijske meje pri mestu Sedan 2. septembra prisilil k predaji. Med ujetniki je bil tudi cesar Napoleon III.

Takrat je v Parizu vzplamtela revolucija, ki je 4. septembra Napoleona odstavila in proglasila Francijo za republiko. Vlado je sestavil general Trochu, vpliven minister pa je postal znani Gambetta. Tako sestavljena pariška vlada je izjavila, da ne odstopi niti peči francoske zemlje. Nemci so pričeli oblegati Pariz in ga obkoljevali od 19. septembra 1870 do 27. januarja 1871. Odpor Parižanov je po vsem svetu vzbudil tople simpatije in na pomoč jim je skušal priti celo znani italijanski revolucionar Garibaldi. Ker pa je v obkoljenem Parizu pošel skoro ves

živež in je bilo veliko hiš po granatah razrušenih, so se obleganci 28. januarja 1871 vdali; vodstvo vlade je prevzel Thiers in 26. februarja 1871 sklenil z Nemci v Versaillesu premirje.

V Parizu pa še ni bilo miru. Delavski sloj je že med obleganjem pričel dvigati svojo jezno glavo zahtevajoč osnovne pravice za vsakogar, ki v proletarski skupnosti dela, živi in deluje. Thiero je proti delavcem poslal bajonete in mitraljeze, katerim pa se je pariški proletarijat odločno postavil po robu in na 18. marca 1871 proglasil takozvano pariško komuno.

S poslopj so zavihrale rdeče zastave in komunardi so najavili volitve v svet pariške komune.

Ker Thiersova vlada, ki je pobegnila v Versailles, proletarskega Pariza nikakor ni mogla obvladati, je 1. aprila revolucionarnemu Parizu oficijelno napovedala vojno.

3. aprila je general Pelle pozval pariške komunarde: »Če hočete ostati pri življenju, se nemudoma predajte! Del revolucionarjev se je premoči res udal, Pelle pa je dal večje število nacionalnih gardistov takoj po predaji postreliti, dočim je dal poveljnik Vinoy pobiti še uporniške oficirje. Na te in

slične nečastnosti so komunardi odgovorili z ustrelitvijo nekaterih meščanskih talcev. Vnela se je pravcata državljanska vojna, v kateri se francoski proletarijat bori za svoje pravice.

Komunardi niso bili dovolj organizirani, čeprav so bili nadčloveško hrabri in odločni. Na barikadah so se kot levinje borile tudi proletarske žene in celo otroci. Toda Thiersova vojska je bilo proti komunardom v silni premoči, tako številčno, kakor po opremljenosti. Versajski vojaki so prodirali v Pariz vedno globlje in komunardi so postrelili 48 versajskih talcev, med katerimi je bil tudi pariški nadškof. 28. maja ob 11. uri so bili komunardi, braneči se na zadnjih barikadah, premagani.

Pariška komuna je bila pregažena. Versajci so pobili 25.000 delavcev, žena, otrok in starčkov. Padlo je 30.000 ljudi iz proletarskega ljudstva... Živih so zajeli nad 40.000 in jih postavljali povezane v dolge vrste. V La Muete je te vrste pričakoval general Gallifet in poljubno iz njih zbiral tiste, ki so bili najbolj izpostavljeni postrelili.

jo podpišejo odgovorni funkcionarji Narodne strokovne zveze, za kar smo Vam pripravljene poslati zastopnika, ki bo v sporazumu z Vami ukrenil vse potrebno za čimprejšnjo ureditev delovnih pogojev na prej navedeni način.

Ko poudarjamo interes obeh v poštevh prihajajočih činiteljev, smo prepričani, da bo ugledno podjetje rado pristopilo k razgovoru o podpisu kolektivne pogodbe z našim zastopnikom, ki se bo v najkrajšem času oglašil pri Vas. V primeru pa, da imate drugačen predlog, nam istega v doglednem času sporočite.

V tem pričakovanju beležimo z izrazi odličnega spoštovanja!

Posl. podpreds.: dr. Joža Bolincec, s. r.

Tajnik: Albin Jančar, s. r.

Socialna zaščita in vzgoja vajencev

Štiri leta je že poteklo dne 25. marca 1937, od kar je sklicala prejšnja uprava Delavske zbornice, pod vodstvom tajnika Uratnika, »vajeniško anketo«. Na tej anketi se je razpravljalo o vseh perečih vprašanih vajencev, in samo obsebi umevno, tudi glede vajenk. Sama brošura »Socialna zaščita in vzgoja vajencev«, pojasnjuje in prikazuje na 139 straneh — katera je izšla par mesecev pozneje v vednost širšim oblastvenikom. Naše delavstvo je pozdravilo to knjigo, da se z njo seznanijo, kaj vse je potrebno ukreniti za izboljšanje vajeniškega položaja. Vsebinska brošura: I. del: Položaj naših vajencev (rezultati pismene ankete Delavske zbornice). Dr. Avgust Reisman: Vajenci v socialni zakonodaji. Filip Uratnik: O možnosti zaposlitve naših vajencev. Statistika trgovine, obrti in industrije v Sloveniji. Ing. arh. Rado Kregar: Izpopolnitev strokovne vzgoje vajeniškega naraščaja. Statistika strokovnih nadaljevalnih šol in občasnih strokovnih tečajev za šolsko leto 1936-37. Učni program, učna snov in učne knjige ter učila na strokovno nadaljevalni šoli za stavbne obrti. Dr. Albert Trtnik: Socialno-medicinska razmišljanja o vajeniškem vprašanju. — V statističnih tabel. II. del: Anketa o vajeniških vprašanih: 1. Otvoritev ankete. 2. Ivan Tavčar: Vzgoja vajeniškega naraščaja. 3. Diskusija na anketi.

Ta brošura s svojo vsebino je vsak dan bolj važna za naše čase, in radi tega hočemo nekoliko vrstic napisati.

Položaj in socialne razmere vajencev, se vsak dan bolj poslabšujejo, namesto izboljšujejo, to prepuščamo drugim merodajnim činiteljem, ki rešujejo in sedaj vodijo, ter obljublajo še več let **odškodnino za delo vajencev**, po § 267. obrtnega zakona, ki je v veljavi že od 9. marca 1932. Ne vemo, zakaj ne skličejo nove vajeniške ankete?

Predno odvržeš vžigalico, poglej če gori sveča!!!

V »Delavski pravici« in Jugorasovem glasilu »Slovenski delavec« smo brali, kako skuša »Narodna strokovna zveza« potom podjetnikov svojo organizacijo spraviti na konja. Temu se prav nič ne čudimo, saj je bila NSZ vedno le privesek politične gospode pri JNS. A čudno se nam zdi pisanje »Slovenskega delavca«, ki pravi: »Pravilno bi se nam zdelo, da bi ta časopis objavil še nekatere druge dopise, ki bi jih voditelji so podobni tistim grešnikom, ki najprej greh store, potem pa se trkajo na prsa, češ, čeprav smo grešniki, smo vendar dobri verniki. Tako delajo ti nazovi-voditelji delavstva, trkajoč se po prsih in kazoč nase kot na narodne voditelje. Lepo je namreč biti narodni voditelj, če čepiš na stolčku, ki ti prinaša čedne dohodke, dočim delavec ne premore niti za bore suhe krušne skorje.

Omenjena gospoda je mislila, da bodo delavci, ki so bili doslej v svobodnih delavskih organizacijah, po razpustu teh trumoma drli v naročja njihovih »narodnih« strank. Toda delavstvo, ki se lahko izživlja le v svobodnem pokretstvu, je ostalo doma...

V podkrepitev naših izvajanj priobčujemo doljno okrožnico, ki so jo go-

spodje okrog NSZ poslali kamniškemu podjetju »Titan«. Priobčeno okrožnico je v svoji deseti številki (dne 6. marca 1941) prinesla tudi »Delavska pravica«. Tako-le pišejo v okrožnici:

Narodna strokovna zveza
dne 24. februarja 1941
št. 323-41.

Ugledno podjetje »Titan«, d. d.

Kamnik.

Kakor je uglednemu podjetju znano, je oblast razpustila vse socialistične delavske organizacije, zaradi česar je zgubila pravno veljavnost kolektivna pogodba, sklenjena z Vašim podjetjem in bivšimi predstavniki dotičnih organizacij.

Narodna strokovna zveza v Ljubljani je prepričana, da je v interesu podjetja in delavstva, ako obstoja med obema strankama s kolektivno pogodbo urejeno službeno razmerje, ki prinaša delavstvu socialni mir, podjetju pa možnost mirnega in plodonosnega razmaha. Ne more pa biti nobenega dvoma o tem, da je prav naša organizacija legitimirana prevzeti zastopstvo delavskih interesov v Vašem podjetju, ker je za to pooblaščen po razpoloženju Vašega delavstva, ki je v svoji veliki večini pristaš narodnih in socialnih težnj, ki jih NSZ poudarja v svojem programu. Zaradi gori navedenih dejstev Vas prosimo, da na osnovi do sedaj sklenjenih kolektivnih pogodb uredite službeno razmerje z delavci na ta način, da podaljšate veljavnost dosedanje kolektivne pogodbe na ta način, da

GOSPODARSKI VESTNIK

Zavarovani zaslužek delavcev in nameščencev

Lani je znašal zavarovani zaslužek 6151 milijonov din.

Osnovni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani je objavil podatke o gibanju števila zavarovancev pri vseh okrožnih uradih in bolniških blagajnah nameščencev v mesecu decembru. Število zavarovancev je od novembra do decembra nazadovalo iz sezonskih razlogov za 43.069 in je znašalo v decembru 713.264, t. j. le še za 5829 več nego v decembru prejšnjega leta (v novembru je bilo število zavarovancev še za 21.387 višje nego v prejšnjem novembru). Pri tem je zanimivo, da kaže število moških zavarovancev v primeru z lanskim letom nazadovanje za 9827 članov, število ženskih članov pa je bilo za 15.656 višje.

Od skupnega števila zavarovancev je v decembru odpadlo na Slovenijo 112.075 (okrožni urad 100.525, TBPĐ 10.579, Merkur 971), na banovino Hrvatsko 236.815 in na ostale banovine 364.671. V primeri s prejšnjim decembrom se je najbolj povečalo število zavarovanih delavcev in nameščencev v industriji tobaka (za 6.610 ali 58 odstotkov), v kovinski in strojni industriji (za 6006 ali za 11,8 odstotkov) ter pri gradnji železnic, cest in vodnih zgradb (za 2240 ali za 6,4 odstotke). Manjše število zavarovancev pa beležijo predvsem tekstilna industrija (za 6264 ali 9,9 odstotkov), šumsko-žagarska industrija (za 5784 ali 11,5 odstotkov), industrija gradbenega materiala (za 2885 ali za 12,9 odstotkov), nadalje trgovina (za 2686),

usnjarska industrija (za 1210) itd.

V primeri z lanskim letom zaznamujejo najobčutnejše povečanje števila zavarovancev okrožni uradi v Dubrovniku (za 13,5 odstotka), v Sarajevu (za 6,8 odstotkov) in v Karlovcu (za 5,4 odstotke). Najobčutnejše nazadovanje pa beležijo okrožni uradi v Nišu (za 13,9 odstotkov), v Skoplju (za 9,4 odstotke), v Subotici (za 8,8 odstotkov), v Petrogradu (za 6,3 odstotke) in na Sušaku (za 4,9 odstotkov).

Povprečna zavarovalna mezda je znašala v decembru za vso državo 33,62 din, t. j. za 0,12 din več nego v novembru in za 9,41 din več nego v decembru prejšnjega leta. Na področju dravske banovine je znašala povprečna zavarovalna mezda 36,62 din, na področju banovine Hrvatske 35,36 din in na ostalem področju države 31,57 din. Nasproti prejšnjemu mesecu je povprečna zavarovalna mezda v dravski banovini za 0,33 din, v banovini Hrvatski za 0,22 din, v ostalem področju pa je nazadovala za 0,05 din.

Zavarovani zaslužek.

Skupni zavarovani zaslužek zavarovanih delavcev in nameščencev je znašal v decembru lanskega leta 599,5 milijona din (v Sloveniji 102,6, v banovini Hrvatski 209,1, v ostalih banovinah 287,8) nasproti 437,0 milijona din v novembru prejšnjega leta, tako da je bil letos

za 152,5 milijona din ali za 35 odstotkov večji.

Za vse preteklo leto nam nudijo številke osrednjega urada v primeri s prejšnjim letom naslednjo sliko o gibanju zavarovanega zaslužka delavcev in nameščencev (v milijonih din):

	1939	1940		
I. četrtlet.	1201,8	1265,9	+ 64,1	+ 5 odst.
II. četrtlet.	1325,8	1484,5	+158,7	+12 odst.
III. četrtlet.	1379,3	1597,5	+218,2	+16 odst.
IV. četrtlet.	1339,4	1810,0	+470,6	+35 odst.
	5246,3	6157,9	+911,6	+17 odst.

Celotni zaslužek pri krajevnih organih Suzorja zavarovanih delavcev in nameščencev je znašal v lanskem letu 6152 milijonov din, to je za 912 milijonov ali za 17,4 odstotke več nego v prejšnjem letu. Gornji podatki se nanašajo na zavarovani zaslužek in obsegajo le zaslužek delavcev in nameščencev, zavarovanih pri organih Suzorja, ne obsegajo pa zaslužka rudarskega in topilniškega delavstva, ki je zavarovano pri bratovskih skladnicah, in železniškega delavstva. Razlike nasproti lanskemu letu so bile največje v drugem polletju, zlasti pa v zadnjem četrtletju, pri čemer pa je treba upoštevati, da je na večji zavarovani zaslužek v zadnjem četrtletju vplivala tudi uvedba novih mezdnih razredov.

Celotni zavarovani zaslužek delavcev in nameščencev v Sloveniji je znašal v lanskem letu 1041 milijonov, v banovini Hrvatski 2051 milijonov in v ostalih banovinah 3066 milijonov.

Industrija se izogiba Slovenije

Že pred leti smo opozarjali na veliko nevarnost, ki preti Sloveniji in njenemu gospodarskemu razvoju, zlasti pa zaposlitvi prirastka prebivalcev zaradi tega, ker se nova industrijska podjetja pri naseljevanju izogibajo Slovenije. Na eni strani je bila temu vzrok tendenca merodajnih činiteljev, da se nasele industrija v centru države, na drugi strani pa so pričele vedno bolj odvracati podjetja naraščajoče samoupravne davščine v Sloveniji. Kakor se zdi, je škoda, ki jo trpimo zaradi tega, ker se v Sloveniji v vedno manjšem številu ustanavljajo nova industrijska podjetja, še mnogo večja nego škoda, ki nastaja s tem, da so nekatera podjetja prenesla del svojih obratov izven Slovenije.

Ministrstvo za trgovino in industrijo je pravkar izdalo posebno statistiko industrije kraljevine Jugoslavije z adresarjem industrijskih podjetij, ki vsebujejo doslej neobjavljene podatke za 2940 industrijskih tvrdk odnosno tvornic in to po glavnici, delovnih mestih, številu osebja, pogonski sili in vrednosti proizvodnje v letu 1938. Tabelačni del obsega 118 strani velikega formata z izčrpnimi tabelami. Poleg tega vsebuje knjiga na 14 straneh statistiko o obrtnih dovoljenjih izdanih v letu 1938 in 1939 in končno na 53 straneh adresar industrijskih podjetij, ki je razvrščen po strokah in banovinah. S to publikacijo je trgovinsko ministrstvo prvič objavilo izčrpane uradne podatke o stanju naše industrije.

Okoliški trgovci Ptuja so na skupščini opozorili, da morajo učni gospodarji zaposliti vajence in vajenke, ki so učno dobo dokončali, še najmanj pol leta kot pomočnike. Na občnem zboru Združenja trgovcev za mesto Celje pa so sprejeli predlog, naj zveza ukrene potrebno, da bo določba obrtnega zakona, po kateri vajencem po 18. letu ni treba več obiskovati nadaljevalnih šol, spremenjena tako, da bo odpadla starostna meja do 18. leta. Zaradi dosege čim temeljitejše teoretične in praktične trgovske naobrazbe se odreja, da naj se na območju združenja kot vajenci in vajenke sprejemajo samo dečki in deklice, ki so uspešno končali 4. razred meščanske ali kakšne druge srednje šole z malo maturo. Ob času sprejema v trgovski pouk morajo biti vajenci, odnosno vajenke stari najmanj 14 let in največ 16 let. Vajenci, ki bodo izdelali v letošnjem šolskem letu 1940-41 z odličnim ali prav dobrim uspehom in so jugoslovanski državljani, dobe nagrade. Nagrade naj znašajo po 200, 100 in 50 dinov za vsaki razred, ali skupno 1050 din.

Ptujski trgovski nadaljevalni tečaj je imel velike težkoče v preteklem letu zaradi učilnice ter so naprosili združenja vse mestne šole, da bi dovolile uporabo ene učilnice v popoldanskih

urah in to večji del v času počitnic. Vsa upraviteljstva so odgovorila odklonilno, kar daje prav slabo spričevalo prosvetnim ustanovam, ki bi se morale v vsakem pogledu truditi za izobrazbo mladine. V skrajni sili je Narodna čitalnica dovolila brezplačno uporabo dvorane v Narodnem domu.

Na zborovanju ljubljanskih trgovcev se je trdilo, da je bilo urejeno tudi v številnih strokah lani vprašanje delovnega časa. Tako se delovni čas skrajša brez oblasti in pritiska nameščenskih organizacij. Glede šolstva za trgovske vajence se vidi iz statistike, da ima predpisano izobrazbo komaj polovico učencev. Zaradi tega tudi učenci v veliki meri s težavo sledijo pouku, če pa, je seveda krivo tudi dejstvo, da je učni načrt zelo težak.

Vajenci in prehrana

Pri nas je veliko število vajencev, ki se vozijo z vlaki v delavnice. Vsa mesta v Sloveniji imajo precejšnje število vajencev, zaposlenih iz bližnjih ali daljnjih krajev izven mesta, kateri morajo v zgodnjih jutranjih urah napotiti se na postaje in še s tem izgube vsak dan po več ur na delo in iz dela domov.

Torej merodajni in odgovorni činitelji, zganite se!!

Gornja publikacija nam nudi med drugim tudi zanimivo gradivo o razvoju industrije v posameznih banovinah, in sicer od začetka leta 1919 naprej. Po končani svetovni vojni je bilo v Sloveniji 453 tvornic (24,8 odstotkov celotnega števila), v banovini Hrvatski 511 tvornic (27,9 odstotkov), v ostali državi pa 867 tvornic (47,3 odstotke), od tega pretežni del v dunavski banovini, namreč 490 tvornic.

Od začetka leta 1919 pa je naraslo število tvornic v Sloveniji za 403, v banovini Hrvatski za 656 in v ostalih banovinah za 1134. Prirastek je znašal v 20 letih v Sloveniji 89 odstotkov, v banovini Hrvatski 128 odstotkov in v ostalih banovinah 130 odstotkov. Največji prirastek beleži uprava mesta Beograda, kjer se je v teh 20 letih število industrijskih podjetij povečalo od 103 na 319, to je za 210 odstotkov. Značen prirastek pa beležita tudi moravska banovina (od 64 na 158) in vardarska banovina (od 43 na 161).

Za dravsko banovino, banovino Hrvatsko in ostale banovine navaja statistika število ustanovljenih tvornic za posamezna leta od začetka leta 1919 do konca leta 1938. Če ustanovitev tvornic v teh 20 letih razdelimo na tri najvažnejša razdobja, to je na razdobje od leta 1918 do leta 1929, ko je prišlo do preureditve države, na drugo razdobje od 1930 do 1934, ki obsega dobo krize, in na zadnje razdobje od 1935 do 1938, tedaj dobimo naslednjo sliko:

	ustanovljene nove tvornice				
	stanje 1918	1919-29	1930-34	1935-38	stanje 1939
v Sloveniji	453	289	87	27	856
v Hrvatski	511	438	143	75	1167
v ostal. drž.	867	763	258	213	2001

Ustanovitev novih tvornic v Sloveniji je pa zlasti v zadnjem razdobju občutno nazadovalo, kar nam kažejo zlasti odstotne številke za posamezna razdobja. Od skupnega števila tvornic ob koncu leta 1918 in od skupnih prirastkov v posameznih razdobjih je odpadlo na Slovenijo, Hrvatsko in ostalo državo v odstotkih:

	1918	1919-29	1930-34	1935-38
Slovenija	24,8	20,8	17,8	8,6 odstotkov
Hrvatska	27,9	31,6	29,2	23,8 odstotkov
ost. država	47,3	47,6	53,0	67,5 odstotkov

Po zedinjenju je bilo od vseh tvornic v naši državi 24,8 odstotkov ali skoro ena četrtnina v Sloveniji. Že v razdobju 1919-29 je od skupnega števila novih tvornic prišlo v Slovenijo le 20,8 odstotkov, v naslednjem razdobju 1929 do 1934 le 17,8 odstotkov, v zadnjih štirih letih od 1935 do 1938 pa komaj 8,6 odstotkov. V tem zadnjem razdobju je več nego dve tretjini vseh novih tvornic odpadlo na področje države izven Slovenije in Hrvatske. Delež, ki je v zadnjem razdobju pri ustanovitvi novih tvornic, odpadel na Slovenijo, je tako majhen, da mora že to dejstvo vzbuditi največjo skrb za bodoči gospodarski razvoj naše ožje domovine. Pomen Slovenije v celotni industrijski produkciji naše države postaja vedno manjši, medtem ko je Hrvatska v glavnem obdržala svoj prejšnji delež. Pri vsem tem je še upoštevati, da je Slovenija v svojem industrijskem razvoju še bolj zaostala v poslednjih dveh letih, ki v statistiki nista upoštevani, to je v letu 1939 in 1940.

V tvornicah, na katere se nanaša statistika, je bilo povprečno v letu 1938 zaposlenih 196 tisoč 930 delavcev in nameščencev, od tega

48.781 v dravski banovini. Skupno število tvornic se je po tej statistiki v vsej državi povečalo od 1831 v začetku leta 1919 na 4924 ob koncu leta 1938, od tega v Sloveniji od 453 na 856, v Hrvatski od 511 na 1167 in v ostalih banovinah od 877 na 2001.

V zvezi z gornjimi številkami nas ne smejo motiti razmeroma ugodni podatki, ki se tičejo vrednosti industrijske produkcije. Ta je znašala v letu 1938 v vsej državi 15.755 milijonov, od tega v dravski banovini 4189 milijonov, v Hrvatski 5854 milijonov in v ostalih banovinah 5713 milijonov. V tej vrednosti industrijske produkcije je upoštevana tudi vrednost surovin, ki pa jih mora Slovenija kupovati drugje. Za gospodarsko bilanco pa je važna tangenta, ki odpade na vrednost predelave, ki pa iz te statistike ni razvidna.

KAKO JE BILO Z DELNIŠKIM KAPITALOM LETA 1940?

Leta 1940 je bilo osnovanih 64 novih podjetij, katerih skupna glavica znaša din 338 milijonov 900.000. Delniški kapital je povečalo 54 podjetij, s skupno vsoto 540.600.000 din. 16 družb je zmanjšalo kapital za 53 milijonov dinarjev. Čisti prirastek kapitala znaša po podatkih 823.500.000 din. Država je delniško udeležena s 125.900.000 din, pri povečanju kapitala pa s 200.000.000 din. V Beogradu je bilo osnovano 54 novih delniških družb, 11 pa v banovini Hrvatski in mestu Zagrebu. Od vloženega kapitala odpade na Beograd 152.000.000 din ali 71,78 odstotkov, na banovino Hrvatsko pa 20.500.000 din ali 9,65 odstotkov.

M. Iljin:

Tisk tekom stoletij

III.

Četrto poglavje.

Pripoved v slikah.

Nekdaj je bilo mnogo oblik, da se nekaj zapiše ali da se o nečem napravi poročilo. Zmagala je ona, katere se še danes poslužujemo — oblika pisanja s črkami.

Kako so se ljudje naučili pisanja s črkami? To se ni zgodilo namah. Preden so pričeli pisati, so ljudje risali. Če so hoteli podati pojem »jelen«, so narisali jelena. Ko je bilo potrebno povedati »lov«, — so narisali lovca in zver.

A ljudje so znali risati že davno. Že v tistih časih, ko so po krajih, kjer se danes nahajata Pariz ali London, begali kosmati mamuti in severni jeleni, ko so ljudje stanovali še v pečinah, so pokrili stene svojih skalnatih domov z različnimi risbami. Jamski ljudje so bili lovci. Risali so zveri in dogodke z lova. Pri tem so polagali veliko pozornost, da so se risbe čim bolj približale stvarnosti. Narisane živali so pri njih izgledale kakor bi bile žive. Na eni teh slik vidimo bizona, ki je obrnil glavo

proti zasledovalcu, na drugi mamuta ali celo krdelo jelenov, ki beže pred lovcem. Takih risb je bilo najdenih mnogo po skalnih votlinah v Franciji in Španiji. O čem govore te risbe?

Govore o verovanju prvobitnih ljudi. Kakor današnji lovci-Indijanci, tako so tudi praljudje smatrali, da so sorodni zverem. Indijanec imenuje sebe bizona, ker misli, da je njegov rod izšel iz bizona; naziva se za volka, češ, da je bil njegov pradavni prednik volk. Če so prvi evropski lovci smatrali sebe prav tako za sorodnike zveri, potem tudi njihove risbe na jamskih stenah niso drugega ko slike prednikov, zaščitnikov plemena.

Obstojajo tudi risbe, ki nam govore drugo. Na primer: bizon, preboden s tremi strelcami. Jelen, zadet od izstrelka. Počemu je to narisano na pečini? Morda zato, da se žival zmede in s pričaranjem zvabi v jamo. Tako postopajo čarovniki pri Samojedih še danes in mnogih drugih plemenih: da bi se obranili neprijatelja, ga rišejo in nad risbo čarajo, zabodejo risbo s kopjem ali vanjo ustrelje.

Minulo je več tisoč let odkar so živeli jamski ljudje. Ti ljudje so nam kaj malo sličili. Njihove lobanje, ki jih najdejo tupatam v zemlji, so bolj podob-

ne lobanji opice, kot človeški lobanji. Nikdar bi ne zvedeli, kaj so mislili, v kaj verovali, da ni risb, ki so jih pustili na stenah svojih bivališč.

Risbe na pečinah še ne predstavljajo zapisovanja dogodkov in tudi niso prave pripovedke v slikah. A od njih do pripovedk v slikah ni daleč.

Tako nam pripovedi v slikah, ki je najdena na steni nekega planinskega jezera, prikazuje pet čolnov iz izdolbenih debel, v katerih sedi petdeset ljudi, kar predstavlja prevoz Indijancev preko jezera. Človek na konju predstavlja poglavarja. Pohod traja tri dni. Zato so naslikali tri sonca, nad njim pa tri nebesne svode. Želva, orel, kača in druge živali, so imena poglavarjev.

S tem je pismo-slika prevedena na jezik besed.

Neki stari angleški pisatelj navaja v svoji knjigi pripoved, v kateri je povest v slikah igrala zelo važno vlogo.

Zgodba neke znanstvene ekspedicije, ki je propadla.

— To je bilo — pripoveduje kapitan ladje — leta 1837. Bil sem še zelo mlad. Plul sem po reki Misisipi na ladji »George Washington«, na isti, ki se je pozneje potopila ob priliki eksplozije parnega kotla.

Pišejo nam...

Rudarji

TRDITEV, UGOTOVITEV IN ODGOVOR

»Nova Pravda«, glasilo Narodno strokovne zveze, je v št. 10 t. l. priložila članek z naslovom: »Zakaj je TPD odklonila razpodišče?« V tem članku, ki je po vsebini na papirju zelo oster proti TPD, je čutil pisec potrebo, da se obregne v sicer neimenovano, a vendar mišljeno bivšo Zvezo rudarjev Jugoslavije, o kateri trdi tole: Ako družba joče za razpuščeno organizacijo, ki je baje imela organiziranega večino delavstva, potem vemo, da joče zato, ker je ta organizacija pripomogla, da so delničarji družbe spravili v svoj žep težke milijone, med tem ko naš delavec ni prejel nikoli tečkar mu pripada. Ravnateljstvo družbe naj se zaveda, da je z razpustom te organizacije prenehala čas skrajnega popuščanja.

To trde »narodni«. V redu. Mi se o tej njihovi trditvi z njimi ne bomo prepirali, ker je tozadevno za nas merodajna sodba treznih mislečih rudarjev. Zato naj se blagovoljito »gospodje narodni« zadovoljijo le z nekaterimi našimi ugotovitvami.

1. Vse kar koristnega vsebuje kolektivna pogodba za rudarje pri TPD, je delo in borba bivše ZRJ. NSZ je takrat vedno lepo molčala, kadar so bili njeni pokrovitelji na oblasti.

2. Nikdar ni bil priganjaški sistem, politično teroriziranje in beda rudarjev huiša kot takrat, ko je NSZ imela svoje kongrese v Trbovljah in Mariboru. To vedo vsi rudarji.

3. V času, ko je glasilo NSZ objavilo zgoraj

navedeni članek, je vodstvo NSZ v Ljubljani podpisalo ponižno vlogo na TPD, s katero so slednjo vljudno prosili, da skliče mezdne razprave v smislu čl. 26 kolektivne pogodbe, katerega je bivša ZRJ priborila, a NSZ tolikokrat obsodila.

4. Zakaj ni NSZ pozvala rudarjev odločno borbo proti TPD, ob priliki zadnjega spora, ko je imela trikrat zakonito opravičilo zato in ko je izdajalska ZRJ ni ovirala v njeni nepopustljivi borbi?

To so naše ugotovitve in morda tudi vprašanja...

V ZNAMENJU ČASA

Živimo v času, ko se vsepovsod govori o potrebi boljše socialne zaščite delavstva. Govori in piše se celo, da v današnjih časih ne sme služiti vrednost proizvodnje samo lastnikom produkcijskih sredstev, temveč družabni skupnosti. Kako ta filozofija meščanskih teoretikov (iz njihovega političnega prestiža) v praksi izgleda, naj dokaže navedeni dokument.

Glavni zaupnik obratnih zaupnikov nekega podjetja (imena zaenkrat še ne povemo) je vložil na to podjetje zahteve delavstva za povišanje mezd vsled draginje. Na to vlogo je prejel odgovor:

Vaš veleč. dopis št. 107 z dne 6. III. 41.

Dokler kr. banska uprava ni smatrala za potrebno zvišati minimalnih mezd, tudi mi ne smatramo, da bi bil nastopil čas za zvišanje prejemkov našega delavstva, ker bi se s tem

povišanjem cene naših pridelkov morale zvišati, ki sedaj ne stojijo v nobenem razmerju z našimi produkcijskimi stroški.

Zato prosimo, da nas tako dolgo ne blagovolite obiskati, dokler kr. banska uprava ni pristopila k novemu povišanju minimalnih mezd, odnosno se obratni zaupniki niso oglašili s svojimi zahtevami.

Pozdrav.

Naziv podjetja in podpis.

Zelo lepo. Minimalna mezda znaša danes din 44 za 8 urno delo. Draginja stalno narašča. Delavstvo pa naj čaka do novega povišanja minimalnih mezd. Gospodje s svojo socialno teorijo na ustih, pokažite tudi vašo prakso pri takih podjetjih.

TOLMAČENJE K POVIŠANJU POKOJNIN UPOKOJENCEM

Izredna skupščina delegatov »Glavne bratovske skladnice«, ki se je vršila v Ljubljani 4. marca t. l., je dokončno sprejela pravilnik o načinu povišanja pokojnin novoupokojencev z veljavnostjo od 1. marca t. l. dalje. Iz pravilnika posnemamo sledeče:

1. Vse pokojnine so povišane za 10 odstotkov.

2. Za vse tiste upokojence, katerih pokojnina znaša manj kot din 300 mesečno, se uvede minimalna pokojnina v znesku din 400; za ženo doklada din 150, za vsakega otroka v starosti do 16 odnosno 18 pa po din 50 mesečno.

Nekje v New Orleansu se je ukrcala na naš brod skupina ljudi. Bila je to ekspedicija, ki je šla raziskovat močvirja in pragozdove, o katerih danes ni več sledu.

Vsi so bili mladi in veseli ljudje. Edino vodja ekspedicije je bil starejši in resen človek. Ni mu bilo do šale. Vedno je molčal in po svoji beležnici nekaj računal. Na prvi pogled si opazil, da je učen mož. Ostali so se radi pošalili in kaj popili, posebno vojaki, ki so imeli nalogo ščititi raziskovalce.

Ko se je skupina ljudi na obali izkrcala, je na ladji nastala tišina, kakor da je ladja povsem zapuščena.

Sprva smo se jih večkrat spominjali, a jih počasi tudi pozabili.

Prešli so trije, štirje meseci — ne spominjam se točno. Bil sem že na drugi ladji, na »Meduzi«.

Nenadno se mi približa neki potnik, starejši človek, in vpraša:

— Ali ste vi John Cips?

— Da, jaz sem, odgovorim.

— Vi ste, kakor sem slišal, preje pluli na ladji »George Washington«?

— Sem, — odvrnem. — A počemu sprašujete?

— Poslušajte, reče. Na tej ladji je potoval s skupino raziskovalcev tudi moj sin Tom. Pa je s celo posadko

propadel. Dolgo so jih iskali, a zaman. Zdaj sem se še sam odločil, da jih poiščem. Morda leži Tom nekje bolan. Pogledam starca. Zasmilil se mi je. Zanj ni več primerno, da bi se potikal po gozdovih. Lahko zbolí na malariji. Pa tudi Indijanci bele ljudi streljajo.

— Pojdete sam?

— Ne, mi odgovori. — Moram dobiti nekoga. Mi lahko poveste, kdo bi bil pripravljen iti z menoj? Denar ne igra vloge. Če bo potrebno, bom prodal svoje posestvo.

Pomislil sem.

— Če sem vam po volji, je zadeva urejena. Pojdem z vami.

Drugega dne sva se izkrcala. Pripravila sva si hrane, kupila samokrese, karabinke, šotorska krila, najela Indijanca za vodnika, poizvedovala pri bližnjih naseljencih in se naposled podala na pot.

Koliko kilometrov smo prehodili, je težko povedati. Čeprav sem bil zdrav in močan, so mi pričele moči pojemati. Kraj je bil vlažen in močvirnat. Predlagal sem, da bi se vrnili.

— Zgrešili smo. Vrnimo se! Če je potovala ekspedicija tod, je prav gotovo pustila za seboj kako sled. A mi hodimo že nekaj dni, o tabornih ognjih pa ne najdemo nikakega sledu!

Tudi vodnik je menil tako.

Najbrže bi se stavec prigovarjanju vdal, a naprej ga je silil navaden gumb iz bakra. Ta je spraval starca pod rušo.

Prišli smo na goličavo in hoteli počiti. Zanetili smo ogenj in pričeli postavljati šotor. Stavec še ni dobro sedel na bližnji štor, ko je nenadno vzkliknil:

— John! Poglej! Gumb! Gumb!

Pogledal sem; bil je res gumb. Takšen, kakršnega so nosili vojaki.

Stavec je skoro ponorel. Gledal je gumb in neprestano jokal.

— To je Tomov gumb. On je nosil takšne gumb. Zdaj jih bomo prav gotovo našli.

— Po čem sodite, da je prav Tom izgubil tale gumb? Saj je bilo vendar osem vojakov!

— Ne, ne! Ne pregovarjaj se z mano! Spoznal sem gumb, čim sem ga opazil.

Nadaljevali smo pot. Vedel sem, da bi stavec zdaj ne šel nazaj, četudi bi bil prepričan, da ga to stane glavo. Nisem ga več skušal pregovarjati. Pravzaprav je tale gumb, pa naj bo kakršenkoli že, vseeno sled.

(Nadaljevanje sledi.)

3. Vdova upokojenca prejema din 200 in za sirote po din 50 mesečno; za dvojne sirote pa za prvo din 200; če pa jih je več, za vsako po din 100 mesečno.

V tej celoti povišanih pokojnin in doklad so deležni le tisti upokojenec, vdove in sirote, ki ne posedujejo prav ničesar in ako vrednost njih brezplačnega stanovanja ne presega v I. dražnjiškem razredu din 120, v II. din 90 in v III. din 60. Če so prevžitkarji in ne dosega njim uradno določena preživnina din 200 mesečno. V slučaju, da presega te meje, se jim to vračuna v redne dohodke, ki se za toliko odbijejo od tega povišanja, ne pa že od zakonito določene pokojnine.

Isto velja za upokojenca s kmetijsko posteljo in za tiste, ki izvršujejo kako samostojno pridobitno obrt.

V svrhu lažjega razumevanja, kako se to povišanje določa, navajamo primer: upokojenec, ki ima zdaj din 364 mesečne pokojnine, mu je ta povišana za 10 odstotkov; to je za din 36,40, kar znaša skupaj din 400,40, če pa ima ženo, dobi k temu din 59,40. Tako znaša vse skupaj din 469,80; če ima še nedorasle otroke, dobi za vsakega po din 50 k temu.

Zadeva povišanja nezgodnih rent nezgodnikom bo posebej urejena in bodo poviška deležni le tisti nezgodniki, ki niso več v poslu.

Ti poviški veljajo le za tekoče poslovno leto 1941.

Živlci

ZVEZA ŽIVILSKIH DELAVCEV JUGOSLAVIJE,

centrala v Zagrebu, nam sporoča, da je ban banovine Hrvatske dr. Šubašić, zopet dovolil delovanje ter to delovanje velja tudi za vse podružnice.

Kovinarji

PRIZNANJE SODRUGU HAMPLU.

Praski delavski časopis »Narodni Prace« je pred nedavnim objavil članek o sodrugu Antoninu Hamplu in svoje besede podkrepil s Hamplovo sliko. Hampl je bil dolgo vrsto let predsednik »Zveze kovinarskega delavstva« in je zdaj to mesto iz zdravstvenih razlogov moral zapustiti. Antonin Hampl se je rodil 12. aprila 1874 v Jaromeri in se je po končani ljudski šoli izučil strojno-ključavničarske obrti. Kasneje je skončal še obrtno šolo in se udeležil kot risar. Med drugim je bil zaposlen tudi pri tvrdki Wiesner v Hrudinu in v Hradci Kralovem, koder je delal tudi med svetovno vojno. Že od nekdaj je sanjal Hampl o enotni in močni češki kovinarski organizaciji in k sreči se je njegov sen izpolnil. Leta 1929 je Antonin Hampl postal predsednik najmočnejše češke strokovne organizacije »Zveze kovinarjev« in je obdržal svojstvo predsednika tudi po zlomu češkoslovaške republike, ko je bila ustanovljena »Zveza kovinarskega delavstva«. Poleg tega je bil Hampl dolgo vrsto let socialnodemokratski poslanec, predsednik socialistične stranke in do zadnjega zvest sodelavec bivšega predsednika Čehoslovaške dr. Eduarda Beneša, kateremu je bil Hampl močna opora njegove demokratične politike.

Beleške

OBLETNICA MARXOVE SMRTI.

14. marca je poteklo 58 let, odkar je legel pod rušo Karl Henrik Marx. Ne bomo znova ponavljali strani iz knjige življenja tega velikega misleca in pravega ustanovitelja organiziranega proletarskega pokreta, marveč se omejimo zgolj na spontano izjavo, ki naj znova povdari, da smo in ostanemo marksisti, prežeti Marxovega duha in odločni borci za uveljavitev njegovih družabnih in človeških idej. Njegov »Kapital« je za nas duhovna podlaga našega strokovnega in družabnega mišljenja in udeleženja. Nikdo pred Marxom, niti za njim, ni dal delovnim množicam tega, kar nam nudi Marx kot proletarec, znanstvenik in sociolog.

PRISILNA DELAVSKA ORGANIZACIJA.

Kakor smo obveščeni iz poročil nekaterih katoliških listov, je slovenska delegacija »Jugorasa« v Beogradu stavila zahtevo, da se ustanuje enotni delavski sindikat za vso državo.

Ponovno smo čitali v nekem listu, da sedaj ta organizacija zbira med delavstvom podpise, katere naj bi predložila zahtevi po enotni prisilni strokovni organizaciji. Delavstvo se zaveda, da od take prisilne organizacije ne more pričakovati nikakih uspehov. Zato je bila in ostane zahteva delavstva, da se mu da strokovne organizacije. Le svobodni človek more ustvarjati, nikakor pa ne zaslužnjec.

MIZARSTVO V JETNIŠNICAH

V mariborski jetnišnici je povsem moderno urejena, mizarska tovarna. Saj je v tej kaznilnici zelo veliko število kaznjencev-mizarskih pomočnikov. Obrt je povsem moderno urejena. Instalirani so najrazličnejši mizarski stroji za predelavo lesa. Ni dvoma, da kaznilnica dela veliko konkurenco mizarskim mojstrom v Mariboru in v ostalih krajih. Kaznilnica izdeluje mizarske izdelke za veliko krajev v Sloveniji. Ni dvoma, da je treba kazence zaposliti; jasno je, da delodajalci, kakor tudi mizarski pomočniki, s tako tovarno niso zadovoljni. Kaznenci delajo zastoj, zavod pa se vzdržuje iz javnih sredstev, torej iz davkov. Noben pameten človek bi ne mel ničesar proti temu, če bi se uprava kaznilnice glede zaposlitve kazencev omejila na svoje lastne potrebe, pod nobenim pogojem pa bi ne smela prevzeti dela privatnih naročil.

Ministrstvo pravde in uprave kaznilnic se bodo morale hočeš nočeš pečati s prinereno reformo o zaposlitvi kazencev. Ne more namreč dalje, da bi mizarski mojstri s pomočniki vred prispevali s svojimi davki k vzdrževanju kaznilnic, uprave kaznilnic pa bi jim odjedale zaslužek.

Kakor vemo, je zadruga mizarskih mojstrov v Mariboru že večkrat poduzela potrebne korake, da se to stanje uredi na ta način, da se prepove vsako izdelavo mizarskih izdelkov v kaznilnici za privatnike. Mizarski pomočniki se temu protestu pridružujemo. Započeto akcijo

bomo z vsemi močmi podprli. Ne moremo mirno gledati, da bi dolga vrsta mizarskih pomočnikov tavalala brez dela in jela in samo zaradi tega, ker se zdi sedanji način zaposlitve kazencev upravam kaznilnic udobnejši. Uporaba revežev v kaznilnicah

Rekli smo, da je združenje mizarskih mojstrov v Mariboru proti konkurenci kaznilnice že opetovano protestiralo. Kaj pa zadruga mizarskih mojstrov v Ljubljani? — Tudi v ljubljanski justični palači je v enem izmed zadnjih traktov kompletan tovarniški obrat mizarske stroke. Ako imaš priliko in prideš nekoliko bliže, slišiš veselo brenčanje mizarskih strojev vseh vrst.

Ni naša stvar, da bi razpravljali o načinu, kako bi popravili in spravili na pravo pot tiste nesrečnike, ki morajo vsled pomanjkljive vzgoje ali vsled zablod, v veliki meri pa tudi vsled krivičnega družabnega reda, preždevati del svojega življenja v zaduhlem kaznilniškem zidovju.

Gotovo ne stojimo na stališču, da bi tistih, ki so zabredli v prisilno »gostoljubje« jetnišnic, ne smela zaposliti. A še manj želimo, da bi jih ubijali z morečim dolgočasjem. Menimo, da bi vzgojna plat pri kaznencih, na račun absolutnega dela, ne smela biti v toliki meri zapostavljena, kakor se to v naših kaznilnicah žal dogaja. In če je delo v zaprtim med zaduhlim zidovjem priporočljivo, je vprašanje zase, ker menda niso kaznilnice za to, da izpodkopavajo zdravje in da kaznencem vtisnejo v obraz posebne vrste, ne baš prikupljive fizionomije. Delo v naravi, poleg izdatnega upoštevanja vzgojnega momenta, bi revežem v kaznilnicah gotovo stokrat bolje prijalo, kakor pa pokvarjeni zrak kaznilniškega vzdušja.

Kako pridejo delodajalci, katerim nalaga država davčna bremena, do tega, da jim jetnišnice odjedejo zaslužek? Nastaja pa tudi vprašanje, kako pridejo delavci mizarske stroke do tega, da država pospešuje brezposelnost, ker izvršuje v svojih kaznilnicah mizarska dela s kaznenci, katerim ničesar ne plačuje in katerih vzdrževanje je itak predvideno v državnem proračunu.

Dolžnost vseh tistih, ki odločajo v socialno-političnih zadevah je, da to vprašanje čimprej rešijo! Združenja naj uveljavijo svoj vpliv in naj ne molčijo kakor riba! Delavstvo bo vsako akcijo, da se to kričeče in nesocialno vprašanje uredi, z vsemi sredstvi podprlo!

PODPREDSEDNIK HSS ZOPER KOMUNISTE

Na jubilejnem zborovanju Hrvatske delavske zveze (Hrvatski radnički savez, HRS) je podpredsednik HSS inž. Avgust Košutič imel pomenljiv govor, kjer se je pečal s položajem hrvatskega delavstva v zvezi s stanjem celotnega hrvatskega naroda, nakar je prešel na razpuščeno marksistično organizacijo URS ter je dejal:

»Hrvatska delavska zveza ima zdaj nov položaj, ker je URS prenehal biti. Iz Srbije poročajo, da so tamkajšnji voditelji UPS-a sami zahtevali, naj se prepove, ker ni bilo več

dohodkov in ne več novih članov, ker so srbijanski delavci spoznali voditelje URS-a. Toda Hrvatska delavska zveza je že poprej s svojo organizacijo vse storila, da komunističnih in marksističnih sindikatov prav za prav na Hrvatskem ni bilo več. Nobene potrebe ni, da bi se hrvatski delavci s policijo branili, ker je hrvatsko delavstvo prebolelo že vse infekcije ter je proti komunizmu postalo že imuno.

Ne polemiziramo z idejami tujih narodov, ne maramo pa sprejemati tujih receptov. Nobenega importa ne maramo, ker kaj takega pri nas ni sposobno za življenje ter ne služi resnični socialni pravičnosti. Tisti ljudje, ki so takoj po prevratu na zagrebški mestni občini izobešali rdečo zastavo, so bili pravzaprav grobarji hrvatske svobode in hlapci tistih, ki so pokopavali Hrvatsko.

Tudi sistem, ki ga priporočajo prijatelji tega importa, ni nič boljši. Tudi tamkaj postavljajo ljudi k steni ali pa jih pošiljajo v taborišča, uvajajo davke na čebelnjake in kurnike. Takega sistema v svobodni hrvatski domovini ne maramo! Mi smo našli svojo pot, ki po njej hodimo!»

Na naslov tistih, ki so zdaj še zunaj tabora HRS-a, pa pravi govornik: »Tem veljajo prijateljske besede, da lahko pristopijo h Hrvatski delavski zvezi, toda svoje 'nahrbtnike', ki v njih nosijo svojo kramo, morajo pustiti v predstobi, ker tisto, kar je v nahrbtnikih, itak ni njihovo... Vsi od leve in desne pa se motijo, če mislijo, da smejo imeti kake zveze z zunanjim svetom. Le spomnimo se, kako je bilo v raznih baltičkih državah in v Besarabiji. Tamkaj so povsod najprej pozaprlji vse domače 'tovariše', ker so Rusi s seboj privedli svoje komisarje ter domačinov za komisarje niso potrebovali. Mi pa ne maramo, da bi kdo z nami tako ravnal kakor s kako kolonijo ali s sužnji. Ne bomo pustili, da bi z nami kdo tako ravnal. Pravico sodelovati z inozemstvom, ima edino le predsednik in voditelj dr. Vladko Maček...«

VELIKA JAVNA DELA NA HRVATSKEM.

Banska uprava v Zagrebu pripravlja izdajo banovinskih blagajniških zapiskov v višini 500 milijonov din ter razpis banovinskega posojila v višini 335 milijonov din. Teh 835 milijonov misli porabiti banska oblast za kritje izrednih izdatkov in pa za velika investicijska dela, za katera so načrti že izdelani. Blagajniški zapiski banske oblasti bodo zapadli v dobi od treh mesecev do treh let, enako kakor državni. Zapiski se bodo glasili na donosilca in bodo izdani v kosih od 5000 do 10 milijonov din. Oproščeni bodo državnih in samoupravnih davščin ter bodo uživali pupilarno varnost. Služili bodo tudi lahko kot kavcije. Delniške družbe jih bodo lahko knjižile v svojih bilancah po nakupni ceni.

Po programu bo uporabljenih med drugim okoli 250 milijonov za cestna dela, 200 milijonov pa za melioracijska dela. Predvsem bodo pričeli z osuševanjem Jelasovega polja, kjer bo pridobljenih 35.000 oračev rodne zemlje. Nato pa še z melioracijo drugih predelov, zlasti v ozemljih Brčko in Derventa. Kakor računajo, bo po končani melioraciji teh zemljišč banovina

Hrvatska sama pridelala toliko žita, da bo lahko krila vse svoje potrebe.

Na račun kreditov za cestna dela bo modernizirala banska oblast predvsem ceste Zagreb-Krapina-Slovenija, Zagreb-Velika Gorica-Sisak in Split-Omiš. Za zidanje novih osnovnih šol bo porabila banska oblast 10 milijonov, 50 milijonov za zidanje bolnic in drugih zdravstvenih ustanov, 30 milijonov pa za zidanje novih gimnazij v Zagrebu, Brodu, Novi Gradški in v Senju. 40 milijonov bodo porabili za ustanove zagrebske medicinske fakultete. 50 milijonov bo stalo zidanje novih poslopij za bansko oblast, 75 milijonov pa bo potrošenih za elektrifikacijo itd.

EMIGRANTSKA DELOVNA TABORIŠČA V ŠVICI.

V Švici živi okrog 7000 političnih beguncev iz Nemčije in drugih srednjeevropskih držav. Po večini gre za žide. Skoro vsi emigranti so bili prvotno namenjeni bivati v Švici le kratak čas, dokler se ne bi mogli izseliti v Ameriko. Sedaj pa je potovanje skoraj povsem onemogočeno in je treba računati s tem, da bodo emigranti ostali v Švici do konca vojne. Švicarska vlada se je zaradi tega odločila ustanoviti za begunce posebna delovna taborišča, v katerih bodo postopno nameščeni vsi begunci, ki se ne morejo preživljati iz lastnih sredstev.

ENOTNA OBUTEV V ITALIJI

Samo tri vrste čevljev — za otroke, moške in ženske z neznatnimi zunanji razlikami

Ze več tednov je tega, ko so se temeljito izpremenile izlozbe trgovin s čevlji v Rimu, zlasti onih, kjer prodajajo obutev boljše vrste. Lahki, elegantni damski čevlji so izginili, na njihovo mesto so pa prišli trpežni čevlji z debelimi gumijastimi podplati. Pa tudi cene so se izpremenile. Obutev se je znatno podražila. Prebivalci Rima ugibljejo ali so se bolj dvignile cene ali bolj vrste in vzroci, ki kažejo najrazličnejše kombinacije trpežnega usnja in solidnega dela. Ker se pa zdi, da so cene usnja res poskočile, se je pojavil vsem tem vrstam obutve zelo nevaren italijanski konkurent, namreč enotna italijanska obutev in ta je naenkrat preplavila vse izlozbe, ter pregnala iz njih sedanjo normalno in luksuzno obutev v najmanjše izlozbe kot zadnje ostanke zanemariene mode. Zdaj prevladuje v Rimu pa tudi v drugih italijanskih mestih enotna obutev tako zvana tipo ministeriale.

Enotna obutev, ki je dobila ministrsko odobritev in naslov, je zdaj že obvezno razstavljena v vsaki trgovini čevljev. Italijani imajo zdaj na razpolago barvasto in črno obutev v treh velikostih ali pravzaprav po tipih in sicer za otroke, ženske in moške z zelo neznatnimi zunanji izpremembami in razlikami. V načelu je samo enoten podplat za dame z ne posebno visokimi petami, ki pa so usnjene. Ministrski tip se zdi zelo skromen v sosesčini zadnjih ostankov še nedavnega razkošja. Enotni čevlji so po 70, 90 ali največ nekaj nad 100 lir, so pa trpežni in pred njimi se morajo luksuzne igračke tudi glede na ceno skriti.

Sele zdaj se je pokazalo, da na dosedanji obutvi ni bilo vse, kakor bi moralo biti. Usnje je bilo pogosto nadomeščeno z lesom ali pa-

pirjem. V bodoče se za notranje dele čevljev ne bo smelo več uporabljati čisto usnje, temveč nadomestne snovi. Nobenega dvoma ni, da se bo v doglednem času enotna obutev tako razširila, da jo bodo nosile tudi najelegančajše dame, čeprav njihove nožice ne bodo več tako lepe, kakor so bile v luksuznih čevljičkih. Tudi največje rimske trgovine so se že sprijaznile s to mislijo in v njihovih izlozbah je že zelo malo čevljičkov, spominjajočih na dobre »stare« čase.

Nakup sovjetskega bombaža.

Glede sovjetskega bombaža je bil sklenjen nakup bombaža za 1 milijon dolarjev, ki se plačajo v gotovini, nadalje za 1 milijon dolarjev, ki se plačajo po kliringu, in za 600 tisoč dolarjev, ki se plačajo z bombažnimi odpadki. Sovjetska Rusija nam bo takoj poslala polovico bombaža, ka ga plačamo v gotovini in po kliringu. Pričakuje se, da bo prva pošiljka dospela ta mesec ali v začetku marca. Sovjetski bombaž je po kvaliteti enak ameriškemu in dosti boljši od turškega.

Silosí bodo letos začeli delovati.

Čeprav je bila delavnost družbe za silose zaradi spremenjenih razmer zelo otežkočena, je vendar mogla družba zgraditi prve silose ali jih bo dozidala še letos. Skupno bo letos gotovih in že na rapoložo okoli 20 silosov s skupno kapaciteto skoraj 80.000 ton. Tako sta bila adaptirana silosa v Petrovgradu (za 14.000 ton) in v Smederevu (za 2.500 ton). Dograjeni so silosi v Podgorici in Bijelini, v katerih sedaj montirajo stroje ter dva silosa v Pančevu in Šabcu (za 20.000 ton). Nadalje bo letos gotovih 7 zbiralnih silosov in pet potrebnih. Za vse te objekte so razpisane licitacije za strojne objekte. Razpisana pa je tudi že licitacija za strojno opremo hladilnika v Brčkem in Šabcu ter za prekladalni silos v Sisku.

Povečanje trgovskega prometa s Sovjetsko zvezo.

Po dosedanji trgovski pogodbi ki je bila sklenjena v maju lanskega leta, znaša predvidena trgovinska zamenjava le 176 milijonov dinarjev, ter smo v tem oziru za ostalimi državami na jugovzhodu. Pogodba predvideva izvoz nekaterih rud in kovin (precejšnje zanimanje je za dalmatinski boksit), tobaka, opija, cementa, hmelja in pod. Za našo državo je najvažnejša dobava sovjetskega bombaža, pa tudi industrijskih izdelkov. Mnogo bi si lahko pomagali tudi z uvozom različnih medikamentov iz SSSR, ki so razmeroma poceni. Za našo tekstilno industrijo bi bil velike važnosti dogovor, kot ga ima s SSSR na pr. Bolgarija, ki za prejeti sovjetski bombaž vrača izdelano prejo, del pa ohrani zase. Za Slovenijo je važno, da bi se izvoz hmelja v SSSR še povečal.

Soli bo zadosti.

Ena naših nerazveseljivih špecialitet je tudi ta, da nam kljub solnim rudnikom v Kreki in solarni v Ulcinju primanjkuje soli. Pa predaleč bi zašli, če bi o tem vprašanju podrobneje pisali. Za danes naj omenimo le to, da se

sedaj iz Beograda poroča, da se bo pomanjkanje soli nehalo, ker je prišla iz Italije na Sušak pošiljka soli, druge pošiljke pa bodo še sledile. Tudi Kreka bo po tej vesti povečala svojo lastno proizvodnjo od 6 na 9 tisoč vagonov.

Pred trgovinskimi pogajanjimi z Bolgarsko

Z ozirom na bližnja trgovinska pogajanja z Bolgarsko je poslala centrala industrijskih korporacij pristojnim ustanovam naslednje predloge:

1. Zagotove naj se potrebne količine za uvoz tehničnih masčob, surove volne, starega železa, manganove rude, antracita, odpadkov lanu in konoplje, napol olučenega riža, surovih jagječih kož ter kož žrebet.

2. Zagotove naj se določeni kontingenti za izvoz v Bolgarsko za naslednje predmete: emajlirana posoda, žveplena kislina, kavstična posoda, natrijev karbonat in bikarbonat, kalcijev karbid, feromangan, acetone, metilni alkohol, očetna kislina, formaldehid, metilacetat, ekstrakti za strojenje kož, cigaretni papir itd. Predlaga se tudi znižanje uvozne carine za emajlirano posodo in kalcijev karbid.

POVEČANJE RUDARSKE PROIZVODNJE.

Rudarska proizvodnja od januarja do junija 1936 je znašala 3.047.580 ton. Od januarja do junija 1937 3.590.855 ton, od januarja do junija 1938 4.135.510 ton, od januarja do junija 1939 4.372.761 ton, od januarja do junija 1940 5 milijonov 362.670 ton, torej za 2.315.080 ton več ko leta 1936.

KAJ JE REGISTRSKA TONA.

Registrska tona je prostorninska mera, kot n. pr. liter. Ž njo merimo prostornino ladij. Registrska se ta tona imenuje zato, ker je število njenih ton zabeleženo v knjigah ladjine matične luke, to se pravi, pri tisti pristaniški pisarni, ki je smatrana za ladjino domačo luko. Tako so n. pr. tone ladij »Dubrovačke plovilbe« zabeležene v knjigah dubrovaške pristaniške pisarne. Brutto reg. ton pomeni celokupno prostornino ladje, netto reg. ton pa je tisto število, ki nam pove, koliko znaša prostornina ladje, če odštejemo prostornino, ki jo zavzemajo stroji, stanovanja posadke itd. Netto reg. ton pomeni torej prostornino tistega ladijskega prostora, ki je namenjen za tovar.

— Registrska tona je angleška enota in znaša 100 kubičnih čevljev (fusov), ali z našo mero povedano 2,83 kubičnih metrov. Torej natorori ladja, ki ima 1000 netto registrskih ton prostornine, lahko 250 železniških vagonov — Zdaj pa računajte, kakšna škoda je povzročena tisti državi, ki ji sovražnik potaplja 10.000 ali celo 22.000 in 32.000 tonske ladje! Mislimo, da je zdaj vsakomur jasno, kolikšno škodo so prizadejali Nemci s svojimi podmornicami Angležem, ki je z ostalim svetom povezana le s pomorskim prometom. Tudi je zdaj razumljivo, kolikšnega pozitivnega pomena, je za Angleže na eni, za Nemce negativnega pa na drugi strani, če Zedinjene države poleg vsega drugega tudi z ladjami podpirajo Angleže, ki z vso svojo mornarico in letalno silo pomagajo Nemcem.

KAJ VSE SE ZGODI NA SVETU V KRATKEM ČASU ŠESTDESETIH MINUT.

Švedi so pred leti v glavnem mestu švedske Stockholmu ustanovili statistični urad, ki je pred nedavnim izdal med drugim vrsto zanimivih številk, nanašajočih se na roganja omenjenega urada — kaj vse se v eni uri na svetu pripeti.

V eni uri umre na svetu 4600 ljudi, rodi se jih pa 5400. Zgodi se 189.000 ločitev vsake vrste, od katerih je kaznovanih samo 177.000. Ljudje pojedjo v eni uri okrog 30 milijonov kilogramov krompirja, 25 milijonov kilogramov kruha, 3 milijone 800.000 ton sladkorja, pokade se pa 180 ton tobaka (glej zadnji Ljudski glas), ter se porabi 125.000 ton premoga, nafte in naftnih produktov pa 160.000 ton. V eni uri izdelajo vse avtomobilske tvornice na svetu 7.500 avtomobilov, papirnice pa približno 2.000 ton papirja (večinoma časopisnega). Pisem je v eni uri napisanih 1 milijardo 200 milijonov, odanih brzozavov pa 115.000. Časopisov in revij pride med ljudi v eni uri za 1 milijon 700.000 izvodov.

KOLIKO JE NA SVETU LJUDI.

Po podatkih raznih statističnih uradov je na svetu okrog 2 milijardi in 175 milijonov ljudi. V Evropi prebiva 531.060.000, v Aziji 1 milijarda 196.000.000, v Afriki 160 milijonov, v Ameriki 277 milijonov, v Avstraliji in na otokih Južnega morja pa 10 milijonov ljudi. — Najgostejše je naseljena Evropa, kjer pride okrog 46,3 prebivalca na kv. km. Ena četrtnina zemeljskih prebivalcev odpade na angleški imperij, v katerem prebiva četrtnina vseh ljudi na svetu.

Iz Beograda poročajo, da bomo v kratkem dobili iz Romunije 850 ton parafina za potrebe naše industrije in obrti. Toda določeno še ni po kakšnem sistemu se bo ta parafin razdelil.

Suzor v Zagrebu je ugotovil v svoji kartoteki, da je pod imenom Jovanović 25.600 imen, pod Petrović 18.000 in pod Hrovat 10.000.

Hrvatska banovina ima po svojih bolnicah 10.782 postelj. Zdravnikov ima 1.780, od tega v samem Zagrebu 740.

Sončnice pridelujemo v Jugoslaviji na površini 30.000 ha in bo letošnji pridelek izborna izpadel. Računajo na 8000 vagonov semen, kar bo dalo 2000 vagonov olja. Ker olja tako primanjkuje, moramo letošnji pridelovani zaključek pri sončnicah označiti kot zelo razveseljivo dejstvo. Vidimo, kako prav je imela ukolija poljedelskega ministra, ki je forsirala gojitev sončnic. Strokovnjaki pravijo, da smo sedaj v Jugoslaviji do prihodnjega pridelka z jedilnim oljem v polni meri preskrbljeni.

Največji silos v naši državi graje v Sisku. Stal bo 15 do 20 milijonov din. Njegova kapaciteta bo dnevno 600 vagonov.

Cena pšenice pri nas in v Argentini. V zadnjem času so se pojavili predlogi, naj bi naša država uvozila pšenico iz Kanade in Argentine, češ, da je zelo cenena. Po izvirnih podatkih je zdaj pšenica v Buenos Airesu po 110 di-

narjev meterski stot ali za 240 din cenejša kakor pri nas, toda prevozni stroški so zaradi visoke zavarovalnine tako veliki, da bi uvoz nikakor ne bil priporočljiv. Sami stroški bi znašali 350 dinarjev za meterski stot torej toliko, kolikor velja pri nas pšenica. Uvožena pšenica bi bila torej za 110 dinarjev dražja.

Švicarji so šli v Moskvo in podpisali s sovjetsko vlado trgovinsko pogodbo, na podlagi katere bo znašal letni promet med obema državama v prvem letu 112.400, v drugem letu pa že kar 150 milijonov švicarskih frankov. Vesti pravijo, da bo ta pogodba kmalu ratificirana.

V romunski tvornici sladkorja v Botezeaniji v Moldaviji je pred nedavnim zgorelo 400 vagonov sladkorja. Škoda je cenjena na 100 milijonov romunskih lej.

V Budimpešti živi danes 267 milijonarjev, dočim je število prebivalcev, ki imajo letnega dohodka preko 100 tisoč pengov 326.

Radi pomanjkanja pločevine v Italiji je zelo otežkočena izdelava konzerv. Pričeli so uporabljati lesene škatle za marmelado. Trgovci dobivajo le toliko pločevinastih škatel, kolikor vrnejo praznih.

Anglija ne bo več izdelovala britvic za britje, ker rabi jeklo za vojno industrijo.

V Franciji bodo hranili otroke z bonboni, ki vsebujejo največ vitaminov. S tem bodo omili prehrano otrok.

75 letnica izumitelja »Thermos«-steklenice Reinhold Burgerja se je vsrila te dni. Ta izum se je hitro razširil po vseh kontinentih.

Nož in vilice uporabljata na svetu le ena tretjina ljudi, druga tretjina se poslužuje lesenih palic, tretja prstov.

Največji človek na svetu živi v Aleksandriji (v Egiptu). Piše se Said-Muhamed Ghasim. Visok je 2,95 m.

Največji vodovod na svetu ima New York. Dnevno daje okoli štiri milijone litrov vode, kar predstavlja srednje veliko reko.

V Njujorku vozi avtobus, ki ima štiri nadstropja ter se imenuje »Hiperbus«. Naenkrat lahko prevozi po 500 potnikov.

Koliko je vredno vojakovo zdravje. Praktična Amerika je med vojno svojim vojakom dala tudi natisnjena poučila o čuvanju zdravja. Teh knjižic se je razdelilo med vojaške 5 milijonov. V njih se poleg drugega čita to-le:

1. Razen poslušnosti ni v življenju vojakov nič tako važnega kakor zdravje. Če je vojak discipliniran kakor vsak pravi bojevnik, skrbi, da se ohranja v dobrem zdravju.

2. Vaše zdravje je važnejše od vaše vojaške navdušenosti. Brez zdravja ni vojaške navdušenosti.

3. Vaše zdravje je vredno mnogo več nego municija. Brez zdravja vam je tudi municija brez vrednosti.

4. Vaše zdravje je več vredno nego topovi. Brez zdravja ni mogoče uporabljati orožja.

5. Vaše zdravje je več vredno nego hrabrost. Tudi najhrabrejši ne dobiva bitik v postelji.

6. Vaše zdravje je več vredno nego sposobnost častnikov. Brez zdravja vojakov je tudi najboljši vojskovodja brez brambe.